

Ca urmare a omorului lui Oleg Horjan, Promo-LEX solicită intervenția Raportoarei Speciale a ONU cu privire la situația gravă a libertății de exprimare din regiunea transnistreană

În contextul omorului activistului politic Oleg Horjan, dar și ca urmare a încălcărilor grave ale libertății de exprimare în regiunea transnistreană a Republicii Moldova din ultima perioadă, Asociația Promo-LEX a expediat o notă de informare **Raportoarei speciale a ONU pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și exprimare, Irene Khan**. Asociația Promo-LEX a solicitat intervenția promptă a

acesteia și a încurajat să expedieze autorităților constituționale ale Republicii Moldova, dar și administrației *de facto* recomandări concrete pentru asigurarea respectării libertății de exprimare în stânga Nistrului.

La o distanță de mai bine de 30 de ani de la declararea independenței Republicii Moldova lipsesc, cu desăvârșire, mecanismele eficiente de protecție a drepturilor omului în regiunea transnistreană. În continuare acest teritoriu nu este accesibil pentru instituțiile naționale și internaționale de monitorizare, iar prezența fenomenului de impunitate perpetuează încălcarea sistemică a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Lipsa controlului efectiv nu trebuie să scutească autoritățile constituționale de acțiuni reale de promovare și protecție a drepturilor omului, inclusiv prin sancționarea individuală a persoanelor vinovate de comiterea abuzurilor grave.

Cea mai recentă victimă este Oleg Horjan, activist politic din stânga Nistrului, omorât la 17 iulie 2023 în circumstanțe suspecte în propria locuință din mun. Tiraspol, regiunea transnistreană (zona de securitate). Oleg Horjan a fost una dintre puținele persoane publice, care au avut curajul să lupte pentru drepturile și libertățile fundamentale ale locuitorilor regiunii transnistrene, fiind eliberat din detenția ilegală la finele lunii decembrie 2022.

Circumstanțele violente ale omorului lui Oleg Horjan ridică serioase îngrijorări cu privire la siguranța persoanelor care își exprimă disidența împotriva regimului *de facto* de la Tiraspol.

Mai multe cazuri și situații individuale produse în ultimii ani, evidențiază starea alarmantă a nerespectării libertății de exprimare în regiunea transnistreană. Persoanele au fost persecutate pentru arborarea drapelului Ucrainei, participare la întruniri publice pașnice, pentru opinii critice în adresa administrației *de facto* de la Tiraspol, pentru critica

trupelor ruse staționate ilegal în stânga Nistrului, a misiunii de pacificare sau a așa-numitul președinte al „rmn”.

Mai mult, administrația *de facto* a efectuat modificări la așa-numita legislație locală, care sunt contrare standardelor drepturilor omului. Cea mai recentă piedică în calea apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este „legalizarea” interdicției de a depune plângeri și sesizări la instituțiile naționale și internaționale. Astfel, persoanele incomode sau cele care promovează idei ce contrazic propaganda locală sau mesajele administrației *de facto* sunt imediat trecute prin procedurile sistemului represiv, lipsit de legitimitate și de garanții elementare.

Având în vedere evoluțiile îngrijorătoare din regiunea transnistreană, Promo-LEX a solicitat Raportoarei Speciale să furnizeze recomandări actorilor responsabili de situația drepturilor omului în regiunea transnistreană, după cum urmează:

- **Procuraturii Generale a Republicii Moldova** să asigure o anchetă minuțioasă, imparțială și transparentă asupra circumstanțelor morții activistului Oleg Horjan. Să promoveze necesitatea unor investigații independente, transparente și cuprinzătoare pe acest caz.
- **Comunității internaționale** să instituie sancțiuni specifice, interdicții de călătorie și înghețare a activelor în conformitate cu obligațiile internaționale privind drepturile omului a persoanelor care participă la violarea gravă a drepturilor omului.
- **Administrației de facto de la Tiraspol** să înceteze imediat toate încălcările libertății de exprimare și de asociere, să revoce așa numitele legi și orice alte reglementări care limitează libertatea de exprimare, să respecte și să susțină standardele internaționale privind drepturile omului.

De 31 de ani, cu „hotar” clandestin pe Nistru. De ce acesta nu poate fi înlăturat?

Pandemia Covid-19, după care războiul din Ucraina au complicat și mai mult situația la Nistru. Autoritățile separatiste de la Tiraspol și-au intensificat acțiunile unilaterale de consolidare a posturilor de control din Zona de Securitate. Inițial, la începutul pandemiei, erau instalate 37 de posturi de control unde, însă, nimeni, niciodată nu a verificat starea de sănătate a călătorilor, rezultatele testului anti-COVID sau certificatele de vaccinare.

Ulterior, o parte dintre aceste posturi ilegale au fost închise, iar cele rămase, circa 17 la număr, țin loc de puncte de control la așa-zisa frontieră, improvizată de forțele separatiste la Nistru. Aceste puncte sunt amplasate în preajma localităților considerate de administrația regiunii ca fiind „temporar ocupate” de R. Moldova – satele din raionul Dubăsari, aflate pe malul stâng al Nistrului, lângă Varnița, raionul Anenii Noi, Copanca, raionul Căușeni sau în preajma mun. Bender. Potrivit experților în problema transnistreană, pandemia și războiul sunt doar niște pretexte, în realitate, Tiraspolul încearcă în acest mod să-și impună autoritatea în fața Chișinăului.

La 31 de ani de la semnarea Acordului moldo-rus privind principiile reglementării pașnice a conflictului armat în regiunea transnistreană a R. Moldova, Zona de Securitate rămâne militarizată, iar acest fapt pune în pericol libertatea de circulație peste Nistru.

„Orice călător este obligat să completeze așa-zise fișe migraționale care permit aflarea în regiune pe un termen stabilit”

Gurie Popa, fost primar al satului Pîrîta, raionul Dubăsari, cunoaște din interior situația la aceste puncte de control, atunci când consătenii săi încearcă să ajungă în dreapta Nistrului.

L-am întrebat ce se mai întâmplă în prezent la punctele de control de la Nistru. „E la fel de complicat. Știți de ce nu auziți zilnic despre rețineri și conflicte? Pentru că, de frică, vreo 90% dintre cei care traversează frontiera trec pe acolo cu capul plecat, ținând, probabil, cont de zicala care spune: „capul plecat sabia nu-l taie”. Cei din stânga Nistrului nu-și mai doresc probleme în plus și, din acest

motiv, puțini îndrăznesc să le spună celor de la posturile de control să plece și să facă ordine în țara lor”, povestește Gurie Popa, argumentând că toate abuzurile de la punctele de frontieră ar fi comise din cauza greșelilor care se conțin în Acordul moldo-rus, semnat de Snegur și Elțin în 1992. „Am adresat o scrisoare conducerii actuale a R. Moldova, am adus argumente că toate abuzurile pe care le comit pacificatorii și preținșii angajați vamali de la Nistru sunt consfințite cumva de acel Acord. Nu am primit niciun raspuns până acum”, explică Gurie Popa. Acesta spune că a citit atent și în repetate rânduri Acordul și a constatat că toate instituțiile abuzive și ilegale din stânga Nistrului sunt legitimate de acel document, valabil în ultimii 31 de ani. „Cred că acest document ar trebui abrogat. Nu este simplu, dar, personal, nu văd altă cale. Atâta timp cât toate abuzurile comise sunt îndreptățite cu acel acord, oamenii se vor confrunta cu probleme ori de câte ori vor avea nevoie să ajungă în dreapta sau în stânga Nistrului”, argumentează Gurie Popa, făcând trimitere la controalele umilitoare și la faptul că „ei pot face orice: îți sechestrează automobilul, îți confiscă marfa sau produsele cumpărate, îți interzic să traversezi așa-zisa frontieră, dacă nu deții vreun act solicitat de ei sau te rețin pe mai multe ore, până la clarificarea circumstanțelor.

Toate cele descrise de Gurie Popa sunt posibile deoarece, în perimetrul liniei administrative, unde sunt instalate punctele de control, regimul separatist încearcă neîncetat să demonstreze că deține toate însemnele unei adevărate frontiere instalate unilateral între stânga și dreapta Nistrului. Aici

funcționează proceduri de evidență a intrării și părăsirii regiunii, accesul fiind posibil doar în baza buletinului de identitate sau a pașaportului. Totodată, orice călător este obligat să completeze așa-zise fișe migraționale care permit aflarea în regiune pe un termen stabilit. Nu lipsesc și elemente ale politicilor fiscal-vamale.

„Nu pot exista hotare în interiorul unui stat”

Experți în problema transnistreană afirmă că, deși Chișinăul nu a recunoscut vreodată autoritatea forțelor separatiste din stânga Nistrului, insistând că păstreze libera circulație în interiorul R. Moldova, acest lucru este imposibil de realizat, în condițiile în care, la masa de negocieri, participă aceleași părți care, în 1992, s-au confruntat într-un adevărat război: R. Moldova, Federația Rusă și regiunea transnistreană.

Alexandru Flenchea, ex-viceprim-ministru pentru Reintegrare, este șeful delegației R. Moldova în cadrul Comisiei Unificate de Control (CUC). La ultimele ședințe ale CUC, au continuat discuțiile privind luarea unei decizii pe problematica posturilor ilegale ale structurilor de forță transnistrene și eliminarea acestora din Zona de Securitate, fără a fi adoptată vreo decizie. Astfel, aparența unui „hotar pe Nistru” continuă să persiste.

„Posturile de control ale structurilor de forță ale regiunii transnistrene au fost instalate metodic pe parcursul ultimelor

trei decenii, îngrădind libertatea de circulație și creând aparența unui „hotar pe Nistru”. Prezența și activitatea acestor posturi încalcă prevederile Acordului din 21 iulie 1992. Nu pot exista „hotare” în interiorul statului, oamenii trebuie să aibă libertatea de a traversa Nistrul nestingherit, fără controlul actelor, al persoanelor, al mijloacelor de transport sau a încărcăturilor”, afirmă Alexandru Flenchea, făcând referire la incapacitatea „pacifcătorilor” de a înlătura aceste posturi și de a preveni dislocarea unor noi posturi de control este unul din principalii factori care descalifică operațiunile de menținere a păcii.

În prezent, autoritățile separatiste au în jur de 17 posturi cu infrastructură și autorități corespunzătoare unei frontiere de stat, chiar dacă ilegale. Autoritățile constituționale, pentru că nu au reușit să convingă Tiraspolul de suspendarea posturilor de control, au decis să instituie nouă Posturi Vamale Interne de Control și șase Oficii Teritoriale de control migrațional și asta pentru că, chiar dacă Tiraspolul a rămas fără ștampila vamală a R. Moldova de care a beneficiat ani la rând, alte facilități fiscale, inclusiv cele legate de Acordul de Liber schimb cu UE nu au fost suspendate. În aceste circumstanțe, posturile vamale interne și oficiile teritoriale de control migrațional, monitorizează volumul de mărfuri care intră și care părăsesc regiunea, dar și fluxul de cetățeni străini, fără a îngrădi în vreun fel deplasarea oamenilor.

Pavel Cazacu, avocat în cadrul Asociației Pomo-LEX, constată că, și după 31 de ani de la semnarea Acordului moldo-rus din 1992, zona de securitate nu a devenit un teritoriu în care libertatea de circulație să fie asigurată în mod plinar. „Din contra, administrația de facto a regiunii transnistrene a fost în permanență un catalizator de abuzuri (interzicerea accesului fermierilor din Dubăsari la terenurile agricole; interzicerea accesului în regiune a jurnaliștilor și apărătorilor drepturilor omului; restricționarea libertății de circulație pentru elevii și profesorii celor 8 școli cu predare în limba română etc)”, punctează Pavel Cazacu, subliniind că acest fenomen persistă și în ultimii 3 ani când, sub pretextul unor pretinse riscuri (de sănătate publică în 2020-2021 sau de securitate, legate de războiul din Ucraina), administrația de facto și-a consolidat infrastructura posturilor din zona de securitate. Expertul „Promo-LEX” constată că decizii ilegale sunt luate în lipsa unui acord obligatoriu al CUC, dar și în ciuda reacțiilor de condamnare ale autorităților de la Chișinău și a comunității internaționale. Posturi și bariere care nu au fost lichidate și până astăzi.

„Este important de menționat că administrația de facto a regiunii transnistrene, pe lângă faptul că este o manifestare a unor idei și politici separatiste, care reprezintă deja o faptă incriminată de Codul penal al R. Moldova, reprezintă un generator permanent de abuzuri și încălcări grave ale drepturilor omului, fapt confirmat și prin cele peste 50 de

hotărâri ale CtEDO, dar și prin numeroase constatări ale organizațiilor naționale și internaționale de specialitate. Deci, este fundamental ca autoritățile de la Chișinău să ia în considerare în mod obligatoriu aceste circumstanțe atunci când se negociază aspectele economice sau politice cu administrația de la Tiraspol”, explică Pavel Cazacu.

„Apelul constant este ca această infrastructură neautorizată să fie imediat și necondiționat evacuată și eliminată”

Alin Gvidiani, șeful Biroului politici de reintegrare, afirmă că, în raport cu așa-numitele posturi instalate și menținute în mod unilateral de Tiraspol în perimetrul Zonei de Securitate, poziția autorităților R. Moldova este foarte clar enunțată în toate formatele de dialog: sunt posturi ilegale, care încalcă în mod abuziv dreptul la libera circulație a cetățenilor, iar apelul constant este ca această infrastructură neautorizată să fie imediat și necondiționat evacuată și eliminată. „Cu regret, situația curentă e o consecință a nereglementării finale a conflictului transnistrean și a lipsei controlului efectiv din partea autorităților constituționale asupra situației din regiunea transnistreană, iar limitările și dificultățile le suportă în fiecare zi populația de pe ambele maluri ale Nistrului. Din partea autorităților constituționale ale R. Moldova se întreprind toate eforturile posibile pentru a obține o soluționare durabilă a acestei probleme, care este artificial menținută și complicată de către Tiraspol”, spune Alin Gvidiani.

Întrebat despre cele mai serioase complicații cauzate de activitatea acestor puncte de control șeful Biroului politici de reintegrare a punctat că „bariere multiaspectuale în calea liberei circulații a persoanelor, mărfurilor, serviciilor și a mijloacelor de transport, sunt consecința directă a prezenței acestor posturi ilegale unde se recurg la controale abuzive, rețineri neîntemeiate, solicitări de plăți neaprobate prin lege, monitorizări stricte ca persoanele ce figurează în așa-numite liste indezirabile să nu poată intra în regiune, provocări de divers gen etc”, spune Alin Gvidiani, argumentând că aceste și altele subiecte sunt o consecință a nerezolvării problemei posturilor neautorizate, printre acestea fiind: accesul condiționat de Tiraspol al fermierilor din raionul Dubăsari la terenurile agricole amplasate după traseul Camenca-Tiraspol, imposibilitatea jurnaliștilor acreditați, apărătorilor drepturilor omului și a funcționarilor publici de pe malul drept de a-și exercita atribuțiile de serviciu în perimetrul raioanelor de est ale țării, aplicarea pe teritoriul propriei țări a așa-numitului regim migrațional cetățenilor R. Moldova, obligarea la plăți abuzive a autovehiculelor și a mărfurilor ce trec prin acea infrastructură, controale și interogatorii excesive și ilicite ș.a.

Potrivit lui Alin Gvidiani, autoizolarea regiunii și inaccesibilitatea acesteia pentru subiecții calificați ca fiind nedoriți de către factorii decidenți de la Tiraspol sunt consecințe și mai grave ale prezenței acestor posturi ilegale.

Șeful Biroului politici de reintegrare mai spune că, de

această situație beneficiază responsabilii din regiune, cei care mențin intenționat aceste condiții. „Ei ar trebui să fie conștienți de faptul că încălcarea gravă și constantă a principiilor constituționale, a integrității teritoriale, a drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului presupune survenirea formelor de răspundere juridică corespunzătoare”, atenșionează Alin Gvidiani, punctând că eliminarea barierelor nejustificate dintre maluri, restabilirea spațiilor naționale unice și asigurarea protecției drepturilor omului pe întreg teritoriul țării sunt o parte din obiectivele centrale, urmărite de autoritățile constituționale în promovarea politicilor de reintegrare a țării.

Deocamdată, însă, de 31 de ani, discuțiile despre luarea unei decizii pe problematica posturilor ilegale ale structurilor de forță transnistrene și eliminarea acestora din Zona de Securitate continuă, în lipsa unui consens.

Materialul a fost realizat de Ziarul de Gardă în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al National Endowment for Democracy (NED).

Noutățile Codului electoral pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023

Noutățile Codului Electoral pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023

Astăzi, 7 august, începe perioada electorală pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023. În acest context, Asociația Promo-LEX atrage atenția asupra unor **prevederi din noul Cod electoral, adoptat în decembrie 2022, care vor fi în premieră aplicate în cadrul acestui scrutin.**

Cele 14 noutățile sunt prezentate în ordinea cronologică desfășurării procesului electoral alături de opinia Asociației față de ele formulată încă la etapa adoptării cadrului legal.

- 1. Modalitate nouă de stabilire a datei alegerilor.** Până acum data alegerilor locale generale sau anticipate se stabilea prin hotărâre a Parlamentului, cu cel puțin 60 de zile înainte de alegeri. Potrivit noului Cod Electoral, alegerile locale generale au loc în ultima duminică a lunii octombrie sau prima duminică a lunii noiembrie. Data alegerilor se stabilește de către Comisia Electorală Centrală cu cel puțin 70 de zile înainte de ziua alegerilor. Promo-LEX a susținut această modificare care asigură stabilitate și previzibilitate proceselor electorale.
- 2. Probabilitatea desfășurării alegerilor timp de 2 zile**

(sâmbătă și duminică) în anumite secții de votare. Potrivit Codului electoral, acest fapt se stabilește, din motive obiective (pandemii, situații excepționale, asigurarea dreptului la vot în condiții neordinare, numărul mare de alegători înregistrați la secțiile de vot de peste hotare etc.), prin hotărârea CEC cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor. De principiu, Promo-LEX a insistat ca toți alegătorii să fie plasați în condiții egale. Dacă totuși se va ajunge la votarea pe parcursul a 2 zile, atunci decizia trebuie să fie una bine argumentată prin clarificarea expresă a motivelor „obiective”.

- 3. Reducerea numărului de semnături în susținerea candidaților independenți la funcția de primar de la 5% la 1% din numărul alegătorilor înregistrați, cu un prag minim de 100 de semnături.** Promo-LEX consideră binevenită această modificare care aliniază legislația națională și mai mult standardelor internaționale și bunelor practici.
- 4. Posibilitatea alegătorului de a susține prin semnătura mai mulți candidați independenți.** Dacă anterior, alegătorii puteau susține, prin semnătură, doar un singur candidat, acum pot susține mai mulți candidați independenți pentru mai multe funcții electivă, însă nu pot susține același candidat, prin semnătură, de două și mai multe ori. Este o prevedere care a fost promovată și susținută de Promo-LEX pe motiv că facilitează dreptul de a fi ales a potențialilor candidați independenți.
- 5. Persoanele fizice vor putea face donații în numerar doar în valoare de până la un salariu mediu pe economie stabilit pe anul respectiv, din totalul de 6 salarii medii lunare maxim ce pot fi donate.** Amintim că anterior era posibilitatea de a dona în numerar până la 3 salarii. Este o prevedere promovată și de Asociația Promo-LEX. Mai mult, considerăm că în viitorul apropiat

va fi necesar de stabilit și pentru persoanele fizice obligativitatea donațiilor exclusiv prin virament bancar. În acest fel autoritățile publice vor supraveghea eficient procesul de finanțare a concurențelor electorale.

6. **Uniformizarea posibilităților de a dona pentru cetățenii Republicii Moldova din țară și pentru cei de peste hotare** este o altă noutate a legislației electorale. Astfel, în ambele cazuri persoanele fizice au dreptul să doneze până la 6 salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv, dar nu mai mult de 30% din venitul anual al acestora înregistrat pentru anul calendaristic precedent. La acest aspect, Promo-LEX a atras atenția că autoritățile statului nu dispun de instrumente pentru verificarea veniturilor cetățenilor obținute peste hotare, respectiv nu vor fi în stare să supravegheze respectarea prevederilor legale.
7. **Cota minimă de reprezentare de 40%**. Listele consilierilor locali și raionali se vor întocmi respectându-se cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Poziționarea candidaților pe liste se face conform formulei: minimum patru candidați la fiecare zece locuri. Promo-LEX a promovat și a susținut această prevedere. Precizăm că pentru prima dată cota de gen a fost aplicată la alegerile locale generale din 2019, însă a fost de minim 30%, ca o măsură de tranziție la cota de 40%.
8. **Uniformizarea începerii campaniei electorale pentru toți concurenții**. Dacă, anterior, campania electorală a concurenților la alegerile locale începea din momentul înregistrării, acum agitația electorală va fi permisă cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor, indiferent de tipul scrutinului. Promo-LEX a susținut această prevedere care asigură condiții echitabile tuturor concurenților în alegeri.

9. **Interzicerea transportării organizate a alegătorilor, în ziua alegerilor, precum și a concertelor și altor evenimente sau demonstrații cu implicarea interpreților, artiștilor din țară și de peste hotare, în campanie.** Promo-LEX a susținut și promovat interzicerea și sancționarea transportării organizate a alegătorilor la secțiile de votare, fenomen reprobabil pe care l-a observat constant, mai ales la scrutinele din ultimii câțiva ani. Cu referire la concerte și alte manifestații artistice Promo-LEX consideră că acestea ar putea fi manipulatorii și nu ar asigura echitatea în raport cu toți concurenții electorali.
10. **Restricțiile speciale ale dreptului de vot.** Potrivit Codului electoral, la alegerea consiliului local și a primarului vor putea participa doar alegătorii care au domiciliu sau reședința temporară în unitatea administrativ-teritorială respectivă, înregistrate cu mai mult de 3 luni până la data primului tur de scrutin. Promo-LEX a susținut introducerea termenului de 3 luni pentru înregistrarea domiciliului sau a reședinței temporare, ca măsură de prevenire a „turismului electoral”, dar solicită CEC să concretizeze toate cazurile posibile în care înregistrarea domiciliului sau a reședinței în termen de 3 luni va afecta sau nu dreptul cetățenilor de a alege. Mai multe detalii [aici](#).
11. **Condițiile speciale pentru a fi ales.** Micșorarea de la 25 la 23 de ani a vârstei pentru candidații la funcția de primar a fost susținută de Promo-LEX ca fiind una rezonabilă și conformă standardelor internaționale. Promo-LEX a cerut însă revizuirea cerinței de eligibilitate ce prevede absolvirea a cel puțin studiilor generale pentru a fi ales primar, or această condiție este discriminatorie și constară standardelor internaționale.
12. **Concurenții electorali nu vor mai avea observatori,**

acest drept fiind păstrat la nivel național doar pentru asociațiile obștești și instituțiile de cercetare și instruire în domeniul electoral. Concurenții electorali vor putea în continuare desemna persoane de încredere, dar și reprezentanți în cadrul organelor electorale, drepturile celor din urmă fiind completate cu aspecte relevante ce țin de activitatea observatorilor. Asociația Promo-LEX a recomandat la etapa de dezvoltare a noului Cod electoral păstrarea dreptului concurenților electorali de a desemna și observatori, inclusiv pentru a nu favoriza crearea unor eventuale asociații obștești independente care ar putea face partizanat politic.

13. **Prezență la vot de minim 1/5 de alegători pentru validarea turului II de scrutin.** Promo-LEX nu consideră necesară instituirea pragului minim de prezență la urne în turul II, pe care îl consideră o continuare a turului I care deja a fost validat.
14. **Confirmarea alegerilor și validarea mandatelor aleșilor locali se va face de către consiliile electorale de circumscripție.** Promo-LEX a recomandat menținerea competențelor de validare a alegerilor locale de către instanța de judecată întrucât admite că consiliile electorale de circumscripție ar putea să nu fie în măsură să ia o decizie pe deplin obiectivă cu privire la validitatea alegerilor pe care le-au organizat.

Asociația Promo-LEX are cea mai numeroasă rețea de observatori naționali iar în alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023 își propune să observe, în mod tradițional, toate etapele procesului electoral. Totodată, reiterează îndemnul adresat tuturor actorilor de a respecta legislația electorală și de a manifesta un comportament responsabil.

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?! Monitorizarea civică a ședinței plenare din 31 iulie 2023

Parlamentul și-a încheiat sesiunea de primăvară cu restanțe atât la capitolul legiferare, cât și la exercitarea funcției de control parlamentar. Ultima ședință plenară a fost marcată de adoptarea unor amendamente cu încălcarea legislației, de afectarea transparenței decizionale și a procesului de vot, precum și de boicotarea plenului de către opoziție.

Cu doar o săptămână înainte de începerea perioadei electorale pentru alegerile locale generale, Parlamentul a adoptat legea care restricționează dreptul de a fi ales, pe o perioadă de 5 ani, pentru membrii organului executiv și persoanele care ocupau funcții electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional. Promo-LEX atrage atenția că, deși proiectul de lege a fost inițial consultat public, ulterior **au fost**

acceptate și votate amendamente care nu se referă la implementarea considerentelor Hotărârii Curții Constituționale privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”. Amendamentele vizează acordarea dreptului organelor electorale de a constata coruperea electorală; sancționarea penală a traseismului politic (corupere politică activă/ pasivă) și participarea studenților la alegerile locale. **Respectivele amendamente au fost votate cu încălcarea Legii privind actele normative**, care prevede că proiectul completat cu aspecte și concepte noi sau modificat mai mult de 30% trebuie remis repetat spre avizare și consultare publică.

Pentru a 9-a oară a fost propusă și aprobată prelungirea stării de urgență cu încă 60 de zile, în contextul războiului din Ucraina. Promo-LEX reține că, **contrar Regulamentului, Parlamentul nu a adoptat în lectură finală [proiectul](#) care urmărea stabilirea unui control parlamentar eficient asupra dispozițiilor emise de către Comisia pentru Situații Excepționale**. Or de la votarea acestuia în prima lectură au trecut mai mult de 45 de zile.

Promo-LEX constată **restanțe și la capitolul exercitării funcției de control parlamentar prin audierea rapoartelor unor autorități**: Guvernul – luna aprilie, Agentul guvernamental – 31 martie, Banca Națională a Moldovei și Comisia Națională a Pieței Financiare – 1 iunie, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică – 30 iunie.

La ultima ședință din sesiunea de primăvară **sistemul electronic de vot nu a funcționat deloc, ceea ce a afectat transparența votului** exprimat prin ridicare de mână.

Ordinea de zi a ședinței a fost modificată în proporție de 113 %. Ca rezultat a refuzului majorității parlamentare de a accepta cele 9 propuneri înaintate de opoziție, inclusiv audierea în plen a miniștrilor Agriculturii și Sănătății, deputații BCS au declarat că boicotează ședința și au părăsit

plenul parlamentului. De la ședință au lipsit în mod tradițional și cei 8 deputați independenți și neafiliați.

În lipsa opoziției, 69% din proiecte au fost votate de majoritatea parlamentară în urma unor dezbateri ce au durat până la 5 minute. Cea mai lungă dezbatere – de 35 de minute – a fost pe marginea reformei sistemului de asistență socială „Restart”.

Promo-LEX reiterează necesitatea implicării plene a opoziției în procedura legislativă și constată că lipsa unui dialog constructiv între majoritate și opoziție afectează negativ procesul legislativ și nu asigură o dezbatere autentică a subiectelor examinate.

Din totalul de 42 de proiecte examinate în cadrul ședinței din 31 iulie, **23 de proiecte (59%) au fost votate cu încălcarea transparenței decizionale**, nefiind solicitate/ acordate /publicate acte aferente proiectelor și nefiind respectat termenul de cel puțin 10 zile lucrătoare prevăzut pentru prezentarea recomandărilor părților interesate. Iar în cazul a 64% din toate proiectele examinate a fost restricționat dreptul deputaților, comisiilor permanente și fracțiunilor parlamentare de depunere a amendamentelor în termenul de 30 de zile după primirea proiectului.

Precizăm că Promo-LEX va analiza și sintetiza informațiile colectate privind procesul legislativ (sesiunea toamnă 2022-primăvară 2023) într-un raport anual care va fi publicat în toamna acestui an.

Amintim că, în perioada anilor 2021–2025, activitatea Parlamentului Republicii Moldova este supusă unei monitorizări exhaustive în cadrul Programului Promo-LEX "Democrație, Transparență și Responsabilitate". Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

„Pacificatorii” războinici: un paravan pentru consolidarea regimului separatist de la Tiraspol

Sursa foto: zonadesecuritate.md

De 31 de ani, la Nistru, funcționează o Misiune Mixtă de Pacificare care, teoretic, are menirea să contribuie la menținerea păcii în această zonă. În prezent, în cadrul celor 15 puncte de pacificatori sunt înrolați circa 1300 de militari și, parțial, persoane civile. De-a lungul râului Nistru, la Gâsca, Varnița, Cocieri sau Molovata-Nouă, călătorii sunt întâmpinați de militari înarmați, cei mai mulți dintre ei având însemnele Federației Ruse pe uniforme. Unele puncte de control sunt dotate cu unități militare de transport,

dislocate de armata rusă. Deși în stânga și în dreapta Nistrului nu mai au loc operațiuni militare, senzația că războiul continuă este pe față.

În iulie 1992, atunci când, la Moscova, șefii de stat ai Federației Ruse și R. Moldova au semnat un Acord de încetare a focului, concomitent, s-a decis constituirea unei Misiuni Mixte de Pacificare, în cadrul acesteia urmând să participe militari ai R. Moldova, ai Federației Ruse, reprezentanți ai administrației separatiste de la Tiraspol și un grup de observatori ucraineni. De-a lungul a trei decenii, potrivit experților în problema transnistreană, activitatea acestei Misiuni de Pacificare a fost nu doar îndoielnică, ci și ostilă relațiilor pașnice dintre Chișinău și Tiraspol. Acțiunile acesteia sunt contestate atât la nivel internațional, cât și la nivel național. Promo-LEX, instituția care monitorizează respectarea drepturilor omului în zona transnistreană, a sesizat în repetate rânduri că Misiunea este inefficientă, făcând trimitere la numeroasele provocări înscenate în special de militarii ruși și de separatiștii de la Tiraspol. Marea dilemă dezvăluită de experți în problema transnistreană o constituie faptul că Misiunea a fost constituită din forțe care s-au aflat în război în anul 1992, iar acest fapt nu poate garanta o activitate transparentă și imparțială a acestei structuri. Pe cealaltă parte, atât Federația Rusă cât și administrația separatistă a regiunii transnistrene, insistă asupra eficienței acestei misiuni, aplicând sancțiuni penale în cazul celor care afirmă că „pacificatorii” ar reprezenta niște structuri ostile regimului constituțional al R. Moldova. În aceste circumstanțe, experți locali și observatori internaționali insistă asupra necesității transformării Misiunii de Pacificatori într-o Misiune civilă internațională.

Abuzurile „pacifcătorilor” – fără sfârșit

În calitate de argumente aduse în favoarea acestei idei sunt numeroasele incidente provocate pe parcursul anilor de către pacifcătorii de la Nistru, cel mai grav dintre acestea fiind omorul lui Vadim Pisari, comis la 1 ianuarie 2012 de către un pacifcător rus.

Deși, în 2015, în cauza Pisari vs. Moldovei și a Rusiei, CtEDO a constatat încălcarea dreptului la viață, incidentele nu au încetat să apară. Alt caz condamnat de CtEDO este despre abuzurile pe care le admit persoanele

înarmate de la posturile de pacificare. Dosarul invocă un incident din 2005, când soldații ruși au reținut trei persoane și au deschis ilegal focuri dintr-o armă marca Kalașnikov, trăgând 20 de gloanțe, fără avertisment, cauzând riscuri pentru viața și integritatea fizică a zeci de persoane. În dosarul respectiv, la 29 iunie 2021, CtEDO a emis hotărârea în cauza **Manole și Postica vs. R.Moldova și Federația Rusă**, constatând că Manole și Postica, au fost victime ale detenției ilegale comise de către soldații ruși de la postul de menținere a păcii de pe podul de peste Nistru între Vadul lui Vodă și Coșnița. CtEDO a constatat violarea art. 5 paragraf 1 și art. 5 paragraf 4 al Convenției, ca urmare a lipsei de temeiuri legale a detenției reclamanților și lipsa unor remedii pentru contestarea acestei detenții arbitrare. Curtea a dispus achitarea din contul Rusiei în beneficiul reclamanților a câte 3000 Euro cu titlu de prejudicii morale și a sumei de 1500 Euro – costuri și cheltuieli. Incidente similare au continuat și în perioade mai recente, atunci când,

la 21 iulie 2020, la postul de control de la Molovata Nouă, jurnaliștii Andrei Captarenco și Viorica Tataru au fost împiedicați abuziv de către pacificatorii ruși să-și facă munca chiar și pe teritoriul controlat de către autoritățile constituționale ale R. Moldova. Au urmat cazurile Gurie Popa, din Pârâta, Anatol Mătășaru, din Chișinău, dar și alte intimidări în raport cu alte persoane, care, din lisă de cunoștințe sau de frică, nu le-au raportat.

În aceste circumstanțe, ce rost are actuala Misiune de Pacificatori de la Nistru? **Jurnaliștii Viorica Tătaru și Andrei Captarenco** sunt intimidați ori de câte ori pleacă în misiuni de serviciu în stânga Nistrului. Chiar dacă se află pe teritoriile controlate

de autoritățile constituționale ale R. Moldova, ostași ruși, înarmați, sub pretextul că ar fi pacificatori, le interzic să-și exercite profesia de jurnaliști: își permit să-i rețină abuziv, le solicită camerele de luat vederi, le interzic să se deplaseze în stânga Nistrului. **Viorica Tătaru spune că** „chiar și expresia „pacificatori înarmați” sună ciudat, iar însemnele unui stat agresor, atașate pe uniforme militare ale acestor „pacificatori”, îngrozesc și intimidează cetățenii care trec zilnic pe lângă aceste posturi instalate ilegal pe teritoriul R. Moldova. Greu de acceptat steagul Rusiei la 30 km de Chișinău”. Așa cum Viorica Tătaru și Andrei Captarenco sunt ziariștii care, de peste 500 de zile parcurg „Drumul războiului” din Ucraina, aceștia consideră că „după invazia Rusiei asupra Ucrainei, ar trebui categoric interzisă prezența acestor indivizi în regiunea transnistreană, mai ales în satele aflate sub jurisdicția R. Moldovei. Doar o misiune internațională, neutră ar fi potrivită pentru a asigura pacea pe tot teritoriul R. Moldova, inclusiv în așa-zisa Transnistrie”.

Cine se împotrivesc suspendării Misiunii militare de Pacificatori de la Nistru?

Ideea unei misiuni internaționale neutre este promovată de mai mult timp de experți internaționali și locali, însă de la declarații la acțiuni pare un drum greu de răzbătut. „Modificarea formatului de pacificatori în R. Moldova într-o misiune civilă internațională este necesară pentru a contribui la garantarea și asigurarea drepturilor omului în acest teritoriu”, consideră experți Promo-LEX care, încă în 2015 au elaborat un set de recomandări valoroase pentru autoritățile constituționale ale R. Moldova, care, însă, și peste 8 ani nu sunt aplicate în practică.

Chiril Moțpan, ex-deputat, participant la războiul de la Nistru, susține că situația din Zona de Securitate confirmă că mecanismul existent de menținere a păcii nu poate asigura realizarea deplină atât a prevederilor acordurilor din 1992 și 1998, cât și a hotărârilor adoptate nemijlocit în cadrul CUC și nu garantează menținerea eficientă a păcii și stabilității în regiune, care a devenit extrem de vulnerabilă în condițiile războiului din țara vecină, Ucraina. Altfel spus, în formatul ei actual, operațiunea de menținere a păcii desfășurată în regiunea transnistreană a R. Moldova, nu reprezintă decât un paravan pentru consolidarea regimului separatist de la Tiraspol. Aceasta însemnând că se cere transformarea forțelor militare pacificatoare într-o operațiune internațională, formula optimă urmând a fi definită cu partenerii externi și organismele internaționale.

Discuții la acest subiect au avut loc și în cadrul celei de-a 30-a sesiuni anuale a Adunării Parlamentare a OSCE, care a avut loc la Vancouver în perioada 30 iunie-4 iulie. Pentru prima dată, delegații au pledat pentru inițierea unor dezbateri politice cu scopul transformării actualei misiuni de

menținere a păcii din regiunea transnistreană într-o misiune civilă multinațională.

Membrii AP a OSCE au recunoscut că conflictul din regiunea transnistreană a R. Moldova reprezintă o amenințare serioasă la adresa securității și stabilității în zona OSCE. Și de această dată, însă, principalii oponenți ai schimbării formatului Misiunii de Pacificatori din unul militar în unul civil, cu mandat internațional, rămân Federația Rusă și administrația separatistă de la Tiraspol, care se împotrivesc, insistând chiar asupra majorării numărului de pacificatori ruși în Zona de Securitate de la Nistru.

Pavel Cazacu, avocat Promo-LEX, organizație care monitorizează respectarea drepturilor omului în stânga Nistrului, fiind implicată în dosarele inițiate pe marginea abuzurilor comise de regimul separatist, dar și de către „pacificatorii” de la Nistru, argumentează că, din perspectiva respectării drepturilor omului, formatul actual al Misiunii de menținere a păcii de pe Nistru este inadecvat și evident depășit. În ultimii ani, reprezentanții

misiunii nu doar că nu au asigurat respectarea drepturilor omului în Zona de Securitate, dar din contra, au fost protagoniștii mai multor abuzuri grave: omor, rețineri ilegale, intimidarea populației civile, inclusiv a jurnaliștilor și apărătorilor drepturilor omului. Iar narativul tradițional care vine de la Moscova și Tiraspol referitor la pretinsul succes al acestei misiunii de pacificare reprezintă evident o manipulare crasă, pentru că omite în mod intenționat zecile de abuzuri comise pe perimetrul Zonei de Securitate de către acești militari. Din acest considerente, Asociația Promo-LEX a insistat în permanență în privința necesității de transformare a misiunii de pacificare de pe Nistru într-o misiune civilă

internațională sub mandat ONU. Iar rezoluția adoptată în premieră de către AP a OSCE cu privire la transformarea misiunii de pacificare într-o misiune civilă internațională, reprezintă inclusiv un efect al activităților de advocacy ale Asociației Promo-LEX”.

Misiuni de Menținere a Păcii sub egida ONU – ce principii respectă?

Forțele de menținere a păcii dislocate la Nistru nu au un mandat recunoscut de ONU și nici termen de desfășurare a misiunii, în conformitate cu principiile și standardele internaționale.

Misiunile de menținere a păcii, cele aflate sub egida ONU sau OSCE, sunt întemeiate pe mai multe principii, principalele fiind respectarea Suveranității și integrității teritoriale, imparțialitate, caracterul multinațional, mandat concret, transparență, corelare cu procesul politic de soluționare, fiind respectat și un plan de retragere. În cazul Misiunii de Pacificare din R. Moldova, aceste principii sunt neglijate, or, Misiunea nu dispune de un mandat internațional de acțiune, nu are un termen valabil stabilit, lipsește un plan prestabilit de retragere. Totodată, Misiunea nu are caracter multinațional, nu este imparțială și nu este transparentă. Este considerat grav și faptul că în cadrul Misiunii, în calitate de forțe pacificatoare sunt considerate părțile care au luptat și care se află în conflict.

Prima misiune de menținere a păcii sub egida ONU a fost stabilită la 29 mai 1948. De atunci și până în prezent, acesta este unul dintre principalele instrumentele utilizate de comunitatea internațională pentru a gestiona crizele complexe care amenință pacea și securitatea internațională. De-a lungul istoriei sale, ONU a desfășurat 73 de operațiuni de menținere a păcii. Peste un milion de militari, poliție și personal civil s-au numărat printre pacificatorii ONU. În prezent sunt

desfășurate 13 misiuni de menținere a păcii sub egida comunității internaționale.

Materialul a fost realizat de Ziarul de Gardă în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al National Endowment for Democracy (NED).

Declarația Asociației Promo-LEX cu privire la restricțiile speciale ale dreptului de vot la alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023

Declarația Asociației Promo-LEX cu privire la restricțiile speciale ale dreptului de vot la alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023

*În data de 24 iulie 2023, CEC a publicat un comunicat de presă în care **explică succint** restricțiile de vot stabilite prin art. 160 al Codului electoral. Cu certitudine, **informarea cetățenilor cu privire la noile modificări este necesară și benefică, însă, cu regret, pare a fi una insuficientă, raportat la aspectul de noutate și caracterul restrictiv al acestor prevederi, și a stârnit unele îngrijorări.***

Potrivit art. 160 alin. (1) al Codului electoral în vigoare, la alegerile locale nu participă alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședința temporară în unitatea administrativ-teritorială respectivă. **Această normă se regăsea și în vechiul Cod electoral.**

Totodată, în noul Cod electoral, găsim la alin. (2) **acel aspect de noutate privind restricțiile care vor fi aplicate pentru prima dată la alegerile locale din 5 noiembrie 2023.** Astfel, pentru a putea vota, cetățeanul va trebui să aibă domiciliul sau reședința temporară înregistrată cu mai mult de 3 luni până la data primului tur de scrutin, adică până la 5 august 2023.

În context, Asociația Promo-LEX atrage atenția că **introducerea**

termenului de 3 luni pentru modificarea domiciliului sau a reședinței a avut drept scop împiedicarea „migrației artificiale” a alegătorilor, fenomen observat anterior în unele localități la alegerile locale din 2015[1] și 2019[2].

O astfel de măsură a fost promovată de Asociația Promo-LEX și de misiunile internaționale de observare a alegerilor[3], fiind conformă Codului bunelor practici în materie electorală[4]. Totodată, amintim că, în avizul său asupra proiectului noului Cod Electoral, Comisia de la Veneția la fel a apreciat această măsură drept o precauție rezonabilă pentru integritatea alegerilor locale[5].

Totuși, Asociația Promo-LEX a subliniat și la etapa de elaborare a recomandărilor, și la cea de consultare a proiectului noului Cod electoral că **soluționarea problemei „migrației artificiale” nu trebuie să afecteze nejustificat dreptul de vot al alegătorilor[6].**

Amintim că, în tabelul de sinteză la proiectul noului Cod electoral, Parlamentul a menționat expres că aspectele tehnice privind schimbarea reședinței vor fi dezvoltate într-un Regulament. Respectiv, **recomandăm ca asupra unor astfel de subiecte sensibile CEC să se expună nu doar prin comunicate de presă, ci, în mod prioritar, prin realizarea obligației legale ce îi revine.**

Astfel, considerăm că, fie în Regulamentul privind listele electorale, fie în cel privind Registrul de Stat al Alegătorilor, sunt necesare a fi detaliate toate cazurile posibile în care înregistrarea domiciliului sau a reședinței în termen de 3 luni va afecta sau nu dreptul cetățenilor de a alege.

De principiu, suntem de opinie că dacă alegătorul, având și domiciliu, și reședință temporară, modifică una dintre ele în termen de trei luni până la alegeri, acesta trebuie să aibă dreptul să voteze conform domiciliului sau reședinței care nu

a fost schimbată. O altă situație care necesită a fi reglementată este cea a studenților care, obținând vize de reședință în localitățile de studiu în toamnă, riscă să fie limitați în dreptul de a alege.

În contextul celor expuse *supra*, **recomandăm CEC:**

- Să elaboreze și să publice în termeni optimi un Regulament care va cuprinde toate cazurile posibile privind înregistrarea domiciliului sau a reședinței în termen de 3 luni și care va asigura respectarea dreptului de vot pentru toți alegătorii eligibili;
- Să informeze proactiv cetățenii, inclusiv prin intermediul autorităților publice locale, despre noile modificări/restricții privind dreptul de vot;
- Să explice societății că noile modificări/restricții sunt menite să soluționeze problema „migrației artificiale” a alegătorilor și sunt în concordanță cu recomandările Comisiei de la Veneția. Prezentarea unor date statistice privind fenomenul respectiv ar facilita înțelegerea atât a problemei cât și a proporționalității măsurilor adoptate;
- Să se adreseze Agenției Servicii Publice cu solicitarea de a informa cetățenii care își schimbă domiciliul sau reședința în termenul 5 august – 5 noiembrie 2023 despre restricțiile dreptului de vot la apropiatele alegerile locale generale.

[1]

<https://promolex.md/wp-content/Raport-final-electoral-a-2015.pdf>, pag. 17-18

[2]

https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/12/Raport_ALG_2019_web.pdf, pag. 47

[3]

<https://www.osce.org/files/f/documents/4/8/181246.pdf>,

pag. 9

[4]

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=file=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=file=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom),

[5]

https://promolex.md/wp-content/uploads/2022/11/Aviz-comun_Comisia-de-la-Venetia_OSCE_ODIHR-ROM_final.pdf, pct. 53

[6]

<https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=02a687df-e877-4e13-b66c-38d66adcb6c2>, pag. 234-235

Controlul parlamentar exercitat de către Comisiile de anchetă și reglementarea statutului opoziției parlamentare în Republica Moldova: Realități și perspective de îmbunătățire a activității acestora

Asociația Promo-LEX a prezentat luni, 24 iulie, în parteneriat cu Parlamentul Republicii Moldova, două studii în care analizează reglementarea statutului opoziției parlamentare și controlul parlamentar exercitat de către Comisiile de anchetă. Studiile au fost elaborate de Promo-LEX în colaborare cu Secretariatul Parlamentului. [La eveniment](#) au participat deputați, funcționari ai Legislativului, reprezentanți ai partidelor extraparlamentare, organizațiilor societății civile și experți în domeniu.

Principalele concluzii ale celor două studii sunt că **atât funcția de control parlamentar exercitată de Comisiile de anchetă, cât și statutul opoziției parlamentare sunt insuficient reglementate, ceea ce generează o serie de lacune în activitatea Legislativului și afectează calitatea procesului decizional.**

„Sper că discuțiile de astăzi despre rolul opoziției parlamentare, dar și despre cum construim un legislativ care să exceleze la capitolul control parlamentar, în speță prin prisma activității Comisiilor de anchetă să ne apropie mai mult de unele soluții care vor îmbunătăți într-un final activitatea Parlamentului, calitatea procesului decizional și, nu în ultima instanță, calitatea vieții cetățenilor”, a menționat în deschiderea evenimentului Directorul de program Promo-LEX, Nicolae Panfil.

El a remarcat că evenimentul are loc la scurt timp după anunțarea consultărilor publice asupra proiectului Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului și poate contribui la îmbunătățirea acestui document important care urmează să reglementeze exhaustiv inclusiv statutul opoziției parlamentare și funcția de controlul parlamentar.

Deputata PAS, Veronica Roșca, vicepreședinta Comisiei juridice, numiri și imunități a dat asigurări că recomandările și concluziile celor două studii vor fi utilizate pentru elaborarea unui cadru legislativ consolidat, care nu va crea „norme moarte”, dar va fi unul aplicabil și menit să responsabilizeze fiecare deputat.

Studiul privind controlul parlamentar exercitat de către Comisiile de anchetă în perioada 2015-2023 constată mai multe lacune, între care: **reglementarea insuficientă a organizării și funcționării comisiilor de anchetă; modificarea frecvență și nerespectarea termenelor stabilite în hotărârile de constituire a comisiilor de anchetă; lipsa unei finalități clare a recomandărilor comisiilor de anchetă și a mecanismelor**

de monitorizare a implementării acestora.

În perioada de referință, doar 1/3 din numărul total de inițiative de formare a comisiilor de anchetă au fost acceptate de Parlament. Aproape jumătate din comisiile de anchetă constituite nu și-au îndeplinit atribuțiile stabilite prin hotărârile de constituire și nu au înaintat spre examinare și aprobare în plenul Parlamentului raportul comisiei.

Printre principalele recomandări ale autorilor studiului, Dina Boțan, analistă Promo-LEX, și Ion Creangă, șef direcție generală juridică Parlament, sunt: completarea legislației cu reglementări clare privind modul de organizare și funcționare a comisiilor de anchetă; reglementarea cazurilor când raportul comisiei de anchetă nu este înaintat spre examinare și aprobare în plenul Parlamentului; reglementarea clară a atribuțiilor comisiei/comisiilor permanente de control asupra executării hotărârilor Parlamentului privind rapoartele comisiilor de anchetă și a modului de raportare a Guvernului și altor autorități/instituții vizate în rapoarte și instituționalizarea unui mecanism de monitorizare a implementării recomandărilor comisiilor de anchetă.

Principala constatare a celui de-al doilea studiu „Reglementarea statutului opoziției parlamentare în Republica Moldova” este că legislația nu reglementează și nu instituționalizează suficient statutul opoziției parlamentare.

Nu există prevederi legale și mecanisme care ar fixa plenitudinea relațiilor dintre majoritate și opoziție. Iar practica relaționării dintre majoritatea parlamentară și opoziție este una bazată pe confruntare și lipsă de comunicare instituționalizată orientată spre soluționarea comună a problemelor. Deși, pe parcurs, au fost aprobate unele

inițiative menite să consolideze instituția opoziției parlamentare, acestea au fost puține la număr și insuficiente pentru a schimba situația de ansamblu. Mai mult, unele proiecte legislative care dezvoltau norme separate cu privire la statutul și rolul opoziției parlamentare nu au mai ajuns să fie aprobate.

Analizând situația din ultimele trei legislaturi, începând din 2014, autorii studiului, Igor Bucătaru, analist electoral principal Promo-LEX, și Silvia Cojocari, consultantă principală a direcției generale juridice a Parlament, constată că **opoziția nu a fost implicată plenar în procedura legislativă. Ponderea proiectelor de legi înaintate de opoziție și adoptate a fost, în medie, de 5,3 ori mai mică decât cea a inițiativelor majorității. Norma privind „ziua opoziției” nu a fost respectată. Iar absențele frecvente ale deputaților din opoziție, inclusiv absența în corpore arată nu neapărat dezinteresul față de ședințele plenare și subiectele examinate, ci poate reprezenta și un instrument de protest (boicot).**

Printre principalele recomandări formulate de autorii studiului sunt: revizuirea temeinică a Regulamentului Parlamentului sau aprobarea unui act normativ nou, complex, sub forma unui Cod, în care opoziției parlamentare i se va dedica un capitol separat; reglementarea drepturilor opoziției de avizare a proiectelor de acte normative, de organizare a consultărilor și audierilor publice, de reprezentare în toate organele; instituirea unui mecanism clar ce ar asigura examinarea proiectelor de acte normative prezentate de opoziția parlamentară și instituționalizarea unei platforme de dialog între majoritate și opoziție.

Cele două studii pot fi accesate aici: [„Controlul parlamentar exercitat de către Comisiile de anchetă”](#) și [„Reglementarea statutului opoziției parlamentare în Republica Moldova”](#).

Documentele de politici au fost realizate de Asociația Promo-

LEX în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?! Monitorizarea civică a ședinței plenare din 20 iulie 2023

Ordinea de zi a ședinței plenare din 20 iulie curent a **fost modificată în proporție de 280%**. Totodată, a avut loc și **modificarea programului de activitate** a Legislativului, ședințele plenare fiind planificate inițial pentru zilele de **20 și 21 iulie**. Motivul desfășurării unei singure ședințe în schimbul celor două planificate nu a fost explicat.

În urma modificărilor operate, pe ordinea de zi au fost incluse **34 de subiecte**, deși inițial erau planificate doar 10. În cadrul ședinței din 20 iulie 2023 au fost dezbătute practic toate subiectele, **30 la număr** (inclusiv și aprobarea proiectului Ordinii de zi a ședinței în plen a Parlamentului din 31 iulie 2023). Dintre acestea, 26 au fost votate în urma dezbaterilor ce au durat între 2 – 5 minute.

După examinarea a 20 de proiecte, deputații BCS **au anunțat că boicotează ședința plenară**, ca reacție la faptul că mai multe amendamente ale fracțiunii la politica fiscală nu au fost susținute. În acest sens, Promo-LEX reiterează că **existența unui dialog constructiv dintre majoritatea parlamentară și opoziție și asigurarea unor dezbateri autentice ar îmbunătăți procesul legislativ**.

În cadrul ședinței din 20 iulie, **transparența decizională a fost afectată în proporție de 52% sau în cazul a 15 proiecte votate**. Dacă ar fi să estimăm gradul de respectare a transparenței decizionale luând în calcul și proiectele de acte normative, ale căror rapoarte și corapoarte au fost publicate în timpul ședinței (inclusiv în timpul sau după votarea acestora), transparența decizională ar putea fi considerată afectată în proporție de **72% (21 proiecte)**.

Pentru 9 proiecte de lege nu au fost solicitate, acordate sau publicate actele aferente proiectelor, inclusiv avizul Guvernului (1); avizul Direcției General Juridice (2), expertiza anticorupție (1), avizele comisiilor permanente (7), analiza impactului de reglementare (1), sinteza obiecțiilor și recomandărilor (1).

De asemenea, termenul prevăzut pentru prezentarea recomandărilor părților interesate nu a fost respectat în cazul a **7 proiecte de lege**, acesta fiind mai puțin de 10 zile lucrătoare (termen prevăzut de [Legea nr. 239/2008](#) pentru prezentarea recomandărilor părților interesate).

În cazul a **14 proiecte** de lege (**48% din toate proiectele examinate**) a fost restricționat dreptul deputaților, comisiilor permanente și fracțiunilor parlamentare de depunere a amendamentelor în termenul de 30 de zile după primirea proiectului (art. 59 alin. (1) Regulamentul Parlamentului).

Ședința plenară a durat circa 6 ore 42 min, cu 2 pauze de 2 ore 34 min, fiind examinate și votate 29 de proiecte de acte normative. Cea mai lungă dezbateri de circa 27 min a fost pe marginea Proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative ce vizează politica bugetar-fiscală.

Amintim că, în perioada anilor 2021–2025, activitatea Parlamentului Republicii Moldova este supusă unei monitorizări exhaustive în cadrul Programului Promo-LEX "Democrație, Transparență și Responsabilitate". Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Relele tratamente: expertiza Centrului de Medicină Legală

Vasile Șarpe

Director, Centrul de Medicină Legală

Natalia Toporeț

Expertă judiciară medico-legală

Relele tratamente: expertiza Centrului de Medicină Legală

www.promolex.md

Centrul de Medicină Legală se prezintă ca o instituție centrală în două sisteme-piloni ale societății: medicina și justiția. Dacă am face o analogie cu arhitectura instituțional-juridică, puterea Centrului de Medicină Legală s-ar asemena cu puterea Curții Supreme de Justiție, având capacitate de a emite verdictul final în cauze civile și penale, datorită suportului probatoriu științific pe care îl oferă.

În plus, Centrul de Medicină Legală, privit ca un laborator continuu de inovare, joacă un rol esențial în progresul și în schimbarea paradigmatelor din domeniul medical, acoperind un spectru larg de activități.

Pentru ca Centrul de Medicină Legală să-și îndeplinească misiunea neafectat, autoritățile statului trebuie să abordeze această instituție cu o seriozitate distinctă, să reevalueze politicile și fondurile alocate acesteia, având o perspectivă orientată spre dezvoltare și modernizare.

În prezentul Articol, sunteți invitați să lecturați interviul realizat cu Vasile Șarpe, Director la Centrului de Medicină

Legală, Natalia Toporeț, expert judiciar medico-legal, asistent universitar, Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, care țin a accentua aportul instituției în eradicarea relelor tratamente în Republica Moldova.

Relele tratamente mai sunt o realitate de confruntare pentru Republica Moldova?

Relele tratamente nu sunt fenomene dosite în arhivele istoriei, ci o realitate dură de confruntare, îngrijorătoare prin lipsa de răspuns care i-ar pune capăt. Deși nu se înregistrează formate clasice de consumație a relelor tratamente, privite doar ca formă de existență în manieră modernizată, acestea indică asupra restanțelor pe care le mai au autoritățile în perceperea abordării bazate pe drepturile omului și în respectarea acestuia dincolo de spațiul supus controlului public.

De cele mai dese ori, exponenții Poliției și ai Agențiilor Pazelor Particulare fac uz de tortură, depășind limitele de intervenție în timpul procesului de reținere sau în faza menținerii ordinii publice. De asemenea, altercațiile dintre deținuți, care nu sunt oprite prompt, devin o altă fațetă a relelor tratamente care au loc, frecvent, în contextul cotidian.

Preferând să ne încredem în statisticile naționale privind relele tratamente, ținem a spera că fenomenul se află în diminuare. Cu toate acestea, se afirmă că ne-raportarea tuturor incidentelor alimentează acea stare de normalitate, demisia experților judiciari și lipsa personalului de substituție în cadrul Centrului de Medicină Legală și a subdiviziunilor sale teritoriale, indisponibilizează probarea unor grave infracțiuni, permițându-le, grație impunității, să devină virulent-transparente.

Cu toate acestea, odată ajunse în cadrul Centrului de Medicină

Legală, victimele pretinselor acte de tortură, tratament inuman sau degradant, ajung să fie supuse expertizei 24/7, în corespundere cu prevederile Protocolului de la Istanbul, pentru a reconstrui incidentul și pentru a determina dacă există sau nu latura obiectivă a infracțiunii. Este important de menționat că aria de competență se referă doar la expertizarea agresiunilor fizice, nu și a celor verbale.

Cu titlu de exemplu, se observă că pe parcursul anului 2019, Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale au examinat 458 de pretinse cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Numărul acestor cazuri a scăzut, semnificativ, în anul 2020, fiind înregistrate 228 de cazuri. În anul 2021, numărul cazurilor a continuat să scadă, ajungând la 217, iar în anul 2022 s-a înregistrat o ușoară creștere, cu un total de 231 de cazuri examinate.

În plus, trebuie să evidențiem că toate decesele survenite în custodia statului sunt examinate sub rigorile prevederilor Protocolului de la Istanbul, pentru a verifica dacă au avut loc acte de tortură, pentru a întrerupe orice formă de perpetuare a unei astfel de infracțiuni și pentru a aduce în fața răspunderii funcționarilor publici participanți.

Sarcinile revenite expertului judiciar din cadrul Centrului de Medicină Legală și-a subdiviziunilor sale în expertizarea unei potențiale victime a torturii

În ordine firească, expertul judiciar trebuie să se refere la cadrul regulator internațional, național și să se conducă de tehnica de lucru direct aplicabilă. Trebuie să fie familiarizat cu formele și cu metodele de aplicare a torturii pentru a putea evalua și categorisi actul supus expertizei. De asemenea, urmează să documenteze amănunțit istoricul traumei, datele documentelor medicale, acuzele și, doar după, să descrie în detaliu, leziunile corporale constatate, efectuând o descriere amănunțită, însoțită de planșa fotografică. Consolidarea celor constatate într-o sinteză este o altă

componentă care oferă o imagine de ansamblu asupra obiectului supus expertizei, asistând la ajustarea și la refacerea unor necunoscute.

Pentru decodificarea unei infracțiuni sunt necesare abilități înalt profesionale, de altfel, știința medicinei legale înglobează și analizează o vastă gamă de domenii medicale, fiind responsabilă pentru cunoașterea întregului pentru a da răspunsuri la cazuri particulare. Fiind recunoscut aspectul – medicina legală reprezintă o specialitate pluridisciplinară care utilizează un complex de cunoștințe și de metode medico-biologice de investigație pentru rezolvarea problemelor cauzisticii juridice.

Experții judiciari ai Centrului de Medicină Legală conjugă eforturi substanțiale pentru a servi justiției și pentru a asista persoana în demonstrarea violării drepturilor sale și în eventuala reparație a acestora. Răspunderea pe care o poartă experții judiciari îi motivează să se documenteze intensiv și să pregătească elemente probatorii nepărtinitoare pentru justiție, fiind vorbitori ai adevărului și forțe motrice în cauze penale și civile.

Produsul expertului judiciar răspunde decisiv și direct probatoriu pentru înfăptuirea justiției în referința: prezenței leziunilor, localizării și vechimii acestora; mecanismului de formare a leziunii; corelației dintre leziunile corporale constatate și alegațiile presupusei victime a infracțiunii de tortură; caracteristicilor agentului vulnerant; semnelor modului de producere a traumei. **Astfel, expertiza medico-legală este unicul element care potențează eradicarea torturii, în lipsa acesteia, organele de drept fiind imobilizate în a demonstra existența și sancționarea fenomenului.**

Deși nu există o procedură operațională pentru examinarea pretinselor victime ale torturii, Metodica tip de efectuare a expertizei judiciare medico-legale – Expertiza persoanelor

este direct aplicabilă, având o acoperire generală, aceasta se face implementabilă în colaborare cu prevederile Protocolului de la Istanbul.

De asemenea, interviul cu presupusa persoana supusă actelor de tortură, în mod alăturat, are relevanță pentru reconstrucția incidentului. Se ține a se preciza că pentru realizarea expertizării victimelor, de regulă, sunt antrenați 2 experți judiciari, care, însă, nu se bucură de-o specializare distinctă pentru domeniul de intervenție. De altfel, Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale nu dispun de unități cu competență specială în expertizarea actelor de tortură, condiție care determină experții judiciari în a-și perfecționa continuu cunoștințele pentru a răspunde cererii justiției.

Complementar se ține a accentua – anual, corpusul administrativ al Centrului de Medicină Legală efectuează evaluarea rapoartelor realizate de către experții judiciari pe componenta expertizării actelor de tortură pentru a atesta ce neconformități sunt admise, în mod suplimentar, este consultată și poziția organelor Procuraturii în denivelarea deficiențelor admise în procesul de expertizare, iar pe fundalul acestor observații se remarcă necesități de instruire, se înaintează o listă de constatări care urmează a fi luată în calcul de către expertul supus evaluării pentru a-și reorienta practicile. Alăturat, în procesul de evaluare se identifică și temeuri de aplicare a sancțiunilor disciplinare pentru neconformitățile constatate, coroborate cu gradul afectării calității raportului. Fiind aplicabilă, în unele cazuri, și sancțiunea eliberării din instituție.

Printre cele mai răspândite neconformități, atestate în cursul evaluării, se prezintă ca: nerespectarea algoritmului descrierii detaliate a leziunilor corporale; omiterea realizării planșei fotografice.

Cu titlu de concluzie pentru cele menționate anterior: justa

abordare a nonconformităților prin prevenție și prin sancțiuni propriu-zisă asistă la îmbunătățirea serviciilor prestate de Centrul de Medicină Legală care sunt în legătură intrinsecă înfăptuirii dreptății, dezdăunerii persoanei, proeminenței dreptului și descurajării actului criminal.

Mai mult, sub aspect larg, Centrul de Medicină Legală, fiind în subordinea Ministerului Sănătății, ca semnatar al Ordinului nr. 77 din 31.12.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, co-participă la procesul de eradicare a relelor tratamente, raportând organelor Procuraturii specializate incidentele de presupusă implicație a acestora, însă, cu regret, se ține a se menționa: deși Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale, punctual, raportează totalitatea incidentelor care trezesc prezumții de infracțiuni de rele tratamente, nu există un mecanism care ar asigura stocarea și analizarea minuțioasă a informației, la finele anului, Centrul de Medicină Legală și Procuraturile specializate operând cu statistici antipode.

Examinarea relelor tratamente în mediul carceral – mediu propice de dezvoltare al torturii, tratamentului inuman sau degradant

Centrul de Medicină Legală a participat cu instrumentar variat în a asista Administrația Națională a Penitenciarelor să depășească zonele critice care admit dezvoltarea relelor tratamente. Instruirile predestinate personalului medical cu obiect – documentarea justă a leziunilor fizice – reprezentându-se ca una dintre activitățile centrale, care gravitează în jurul dezideratului 0 toleranță față de rele tratamente.

De altfel, s-a atestat că documentarea defectuoasă a presupuselor cauze de tortură de către personalul medical al instituției penitenciare limitează optica de analiză a

expertului judiciar, când cel din urmă este solicitat a concluziona în referința retrospectivă a incidentului. Prezentarea lacunară a datelor împiedică expertul judiciar să ofere o apreciere direct privitoare adevărului.

Mai mult, deși anterior se practica deplasarea expertului judiciar în incinta penitenciarului pentru cercetarea circumstanțelor faptei, în prezent, asemenea exercițiu se practică rar din motivul insuficienței drastice a resurselor umane.

Astfel, experții judiciari din cadrul Centrului de Medicină Legală îndeamnă personalul medical al instituțiilor penitenciare să porceadă la o examinare calitativă, neafectată pe dimensiunea imparțialității atunci când relaționează cu o probabilă victimă a relelor tratamente. Devine primordială și direct antrenată în răspundere implicația acestora în curmarea actelor inumane în mediul carceral, sunt resursa umană profesionistă cheie care poate stăvili fenomenul și care poate aduce lumină în investigarea blocului de infracțiuni al relelor tratamente. Suplimentar, experții judiciari din cadrul Centrului de Medicină Legală solicită ca angajații sistemului penitenciar ori de câte ori apreciază necesară escortarea pentru expertizare a persoanei, să procedeze la o escortare în termeni utili, în decursul a 24 de ore, pentru a nu permite, prin inacțiune, schimbarea morfologică/regenerarea leziunilor corporale, astfel încât probele esențiale să se piardă.

Practicarea medicinei legale în Republica Moldova

- În prezent, atât Centrul de Medicină Legală, cât și subdiviziunile sale teritoriale suferă din urma crizei resursei umane profesionale, recent și-au depus cererile de demisie un specialist de categoria întâi în cadrul SML Anenii Noi, un specialist de categoria superioară din cadrul SML Călărași. Se ține a menționa că un specialist de categorie superioară din cadrul SML

Fălești a atins vârsta de pensionare, părăsind, astfel, sistemul. De asemenea, Centrul de Medicină Legală, recent, a recepționat cererile de demisie a doi specialiști iluștri, unul care a activat timp de o lună în cadrul instituției, iar celălalt care a activat o bună parte din viața sa în materia medicinei legale. O asemenea statistică îngrijorătoare plasează în colaps sistemul de justiție, care fără probatoriul științific, riscă să piardă din puterea de constatare a componentelor de infracțiuni și-a sancționării acestora, lăsând ca normele care veghează asupra vieții și sănătății umane să fie golete de conținut, dată fiind lipsa aranjamentului care ar demonstra legătura de cauzalitate dintre pagubă și factor generator. Se admite, irevocabil, faptul că hotărârile instanțelor se întemeiază pe constatările experților judiciari care posedă îndemânarea și vocația de a combina gândirea juridică și cea medicală, expertiza medico-legală răspunzând la identificarea obiectului vulnerant sau a mijloacelor prin intermediul cărora s-a săvârșit infracțiunea.

- Remunerația angajaților Centrului de Medicină Legală nu este proporțională cu eforturile intelectuale și educaționale depuse, nu răspunde cerințelor de consum, fiind vădit neatractivă pe piața muncii. Această situație se află în disonanță cu profilul unui asemenea specialist care, pentru a obține o astfel de titulatură, are nevoie de o instruire îndelungată pe parcursul a 13-10 ani, alături de instruirii continue și practicări în vederea auto-perfecționării. Mai mult, deși medicina legală este una dintre specialitățile unice care interacționează cu medii nocive, precum cercetarea cadavrelor la locul depistării acestora, indiferent de circumstanțele meteorologice și gradul de risc de expunere; examinarea cadavrelor în stare de putrefacție; interacțiunea cu substanțe toxice de origine cadaverică și chimică, aceste aspecte nu sunt luate în considerare

în individualizarea salarizării. Prin comparație, în România, un specialist de categoria superioară este remunerat cu 8000 de euro pentru aportul său profesional, în timp ce în Republica Moldova, un specialist al Centrului de Medicină Legală este remunerat de aproximativ zece ori mai puțin. Aceste diferențe semnificative în remunerație creează o inechitate în sistemul de plată pentru specialiști, afectând calitatea serviciilor de medicină legală, atragerea și retenția personalului calificat. Pentru a asigura un sistem eficient și calitativ, în domeniul medicinei legale în Republica Moldova, este imperativ ca autoritățile de resort să-și modifice abordarea.

- Deși remunerația unui specialist al Centrului de Medicină Legală este constrângătoare, reglementările actuale nu permit cumularea unui post de muncă suplimentar în mediul privat pentru a satisface necesitățile financiare. Astfel, rigiditatea condițiilor de profesare discriminează experții Centrului de Medicină Legală și pe cei din subdiviziunile teritoriale în privința obținerii unor posibilități suplimentare de câștig, opțiune deschisă pentru oricare alt medic.

În pofida greutăților întâmpinate în cursul realizării misiunii, instituția își depășește condiția, identificând alternative pentru revigorarea sistemului. Recent, a fost dată în exploatare Unitatea de examinare medico-legală a victimelor violenței fizice și sexuale din incinta Centrului de Medicină Legală din mun. Chișinău, a cărei funcționare se conciliază cu standardele internaționale și naționale, asigurând o bună interacțiune cu beneficiarul serviciului, dar și cu sistemul de drept, predându-i produse cu efect probatoriu indubitabil. Se are în vedere ca, în viitor, pânza teritorială a unităților de examinare medico-legală a victimelor violenței fizice și sexuale să fie supusă modernizărilor.

De asemenea, se ține a se menționa: în premieră Centrul de

Medicină Legală va obține aparatajul necesar pentru efectuarea vitropsiei, ceea ce ar însemna achiziționarea posibilității realizării autopsiei virtuale. Noul instrumentar va revoluționa practicile instituției și o vor propulsa la un nivel înalt de practicare a medicinei legale. Aceste inițiative demonstrează angajamentul instituției în adaptarea la nevoile și la cerințele actuale, asigurând un serviciu de calitate, în pas cu tehnologia avansată din domeniu. Prin implementarea acestor îmbunătățiri, Centrul de Medicină Legală va continua să își consolideze rolul vital în sistemul de justiție, de medicină și de știință.

Liderul opoziției de la Tiraspol, Oleg Horjan, a fost omorât în circumstanțe suspecte în locuința sa din regiunea transnistreană

Liderul opoziției de la Tiraspol, Oleg Horjan, a fost omorât în circumstanțe suspecte în locuința sa din regiunea transnistreană

Oleg Horjan a fost victima regimului de la Tiraspol și era una dintre puținele persoane publice, care au avut curajul să lupte pentru drepturile și libertățile fundamentale. În urma unei întruniri publice din 02.06.2018 și a acțiunilor sale de protest public, Oleg Horjan a fost „reținut” și ulterior „condamnat” la patru ani și jumătate de închisoare, fiind acuzat de „acțiuni violente în raport cu un reprezentant al [puterii](#)”.

La 23 iunie 2020 Curtea Supremă de Justiție a RM, a declarat sentința presupusei „Curți Supreme a RMN” din 02 noiembrie 2018 și decizia „Colegiului de Recurs al Judecătorei Supreme a RMN” din 28 decembrie 2018, în cauza penală în privința sa ca fiind lovite de nulitate absolută, ca hotărâri adoptate de organe neconstituționale (a se vedea [aici](#)).

La 6 decembrie 2022, după ispășirea integrală a pedepsei, Oleg Horjan a fost eliberat din detenția ilegală. La 22 decembrie 2022, într-un interviu amplu pentru Radio Europa Liberă, Oleg Horjan, a vorbit despre mai multe probleme cu care se confruntă regiunea transnistreană: economice, sociale, dar și politice. Dânsul a vorbit inclusiv despre abuzurile la care a

fost supus în detenție în perioada anilor 2018-2022.

Promo-LEX amintește că Oleg Horjan în ultima perioada de timp s-a poziționat ca un apărător al drepturilor omului, atât prin declarații politice, cât și prin inițiative de susținere a unor grupuri de persoane care au fost sau sunt victime ale regimului de la Tiraspol.

Astfel, Promo-LEX menționează că potrivit Declarației ONU privind apărătorii drepturilor omului, garanțiile și drepturile activiștilor, jurnaliștilor, voluntarilor ce realizează activități de promovare și apărare a drepturilor omului trebuie să le fie asigurate de către [statele în care activează aceștia](#).

Nu este pentru prima dată când activiștii civici sau politici sunt persecutați pentru opiniile exprimate sau acțiunile realizate în raport cu regimul represiv de la Tiraspol ([a se vedea cazul Pleșcanov, în continuare deținut la Tiraspol](#)). Însă, omorul unei persoane trebuie condamnat ca atare și de asemenea trebuie să contribuie rapid la combaterea fenomenului impunității în acest teritoriu al Republicii Moldova.

În acest context, Promo-LEX solicită

- Autorităților constituționale ale Republicii Moldova
  - Investigarea promptă și eficientă a decesului d-lui Oleg Horjan și prezentarea rezultatelor anchetei.
  - Sesizarea și implicarea instituțiilor și a organizațiilor internaționale relevante în procesul de monitorizare și apărare a drepturilor fundamentale în regiunea transnistreană.
  - Asigurarea protecției activiștilor care manifestă împotriva încălcării drepturilor omului în regiunea transnistreană.
  - Sancționarea persoanelor responsabile de încălcarea a drepturilor omului în regiunea transnistreană, inclusiv

- limitarea dreptului de circulație și înghețarea activelor acestora aflate în Republica Moldova;
- Misiunilor diplomatice străine acreditate în Republica Moldova
    - Monitorizarea cazului și condamnarea persecuțiilor sistemice ale activiștilor din regiunea transnistreană.